

Etelä- ja Keski-Päijänteen kalatalousalueen valvontasuunnitelma

1. Johdanto

Kalastonhoitomaksukertymä tulee todennäköisesti pienentymään tulevaisuudessa kalastajien ikääntyessä. Valitettavan suuri joukko maksuvelvollisista jättää myös maksun maksamatta. Kalastuksenvalvonnan avulla voidaan lisätä maksuhalukkuutta ja sitä kautta osaltaan lisätä lupamaksukertymiä. Tämä näkyy sekä valtion kalastonhoitomaksuissa että osakaskuntien omassa lupamyynnissä. Lisäksi kalastuslain muutokset ja uudet asetukset ovat lisänneet kalastuksenvalvonnan neuvonnallista tarvetta, mikä tulee ottaa huomioon seuraavina vuosina valvonnan käytännön toteutuksessa.

Kalastuksenvalvonta tulee olemaan pitkälti osakaskuntien omien valvojien varassa. Valvojien ja resurssien rajallisuuden takia olisi suositeltavaa, että osakaskunnat sopivat myös yhteisistä valvonnoista. Kalatalousalueen valvojilla on valtuutus toimia koko kalatalousalueen vesillä.

Vähentynyt seisovien pyydysten määrä (lukuun ottamatta rapumertoja ravustuskaudella), ja viime vuosien runsastunut vapakalastus aiheuttavat painetta siirtää painopistettä aikaisempaa enemmän vapakalastuksen lupien valvontaan. Erityisesti Päijänteen yhtenäisluvilla tapahtuvan uistelun valvonta lisää kalastuksen sosiaalista kestävyyttä, koska sillä voidaan kitkeä ns. vapaamatkustus. Tällöin kalastajien luvanmaksuhalukkuus lisääntyy. Koska uistelu kohdistuu voimakkaasti lohikaloihin (taimen ja järvilohi), valvonta toimii samalla osana uhanalaisen taimenen suojelua.

2. Yleiset tavoitteet ja painopisteet

Kalastuksenvalvonnan tarkoituksena on varmistaa, että lakisääteisiä ja kalatalousalueen tai vesialueiden omistajien sääntöjä ja rajoituksia noudatetaan. Tehokkaalla valvonnalla voidaan vähentää luvaton kalastusta, nostaa sekä paikallisia että valtion lupatulokertymiä ja osaltaan lisätä kalastuksen kestävyyttä. Lisäksi valvonnan yhteydessä voidaan kerätä tietoa kalastuksen tyypillisistä piirteistä, kuten käytetyistä pyyntimuodoista tai pyyntipaineesta eri alueilla.

Kalatalousalueen valvonta koostuu pääasiassa alueen ja osakaskuntien valtuuttamien valvojien tekemästä, pitkälti talkooluontoisesta valvonnasta sekä ostopalveluna hankituista tehovalvontaiskuista. Lisäksi Metsähallitus vastaa Päijänteen yleisvesien valvonnasta. Tehovalvonnan järjestämistä varten on tunnistettava alueen kalastuksen erityispiirteet, kuten suosituimmat pyyntisesongit ja -alueet sekä tärkeimmät kalalajit (myös rapu).

2.1. Tiedotus

Suuri osa valvonnan tehokkuudesta perustuu sen ennaltaehkäisevään vaikutukseen. Tämän vuoksi tavoitteena on myös valvonnan näkyvyys esim. perinteisen median kautta. Erityisesti valvontakauden alussa pyritään ottamaan valvontakäynneille mukaan median edustajia. Lisäksi toiminnasta tiedotetaan myös sosiaalisen median kautta, koska se saavuttaa valtavan määrän ihmisiä erittäin nopeasti.

Huomiota kiinnitetään myös havaituista puutteista tiedottamiseen, jonka yhteydessä myös tietoa oikeista käytännöistä voidaan jakaa. Näkyvyyttä pyritään lisäämään myös kiinnittämällä tarkistettuihin ja moitteettomiin pyydyksiin valvojan terveiset ”pyydyksenne on tarkastettu” –merkillä.

Yleisesti hyvänä toimintatapana voidaan pitää myös sitä, että valvontakäynneillä pyritään tapaamaan kasvokkain mahdollisimman useita kalastajia. Tällöin tieto valvonnasta leviää paikallisesti ja samalla voidaan jakaa tietoa kalastukseen liittyvistä säännöistä, neuvoa kalastajia ja ohjata toimintaa haluttuun suuntaan.

2.2. Yhteistyö

Toiminnassa pyritään tekemään tarvittaessa yhteistyötä poliisin kanssa. Virtavesikohteilla myös paikallisten aktiivisuutta yritetään lisätä tiedottamalla havaittujen rikkeiden ilmoittamismahdollisuudesta alueen valvojille tai suoraan poliisille. Virtavesikohteet ja Päijänteellä tapahtuva uistelu tehostetun valvonnan alaisiksi aiempaa enemmän.

Kalatalousalueen koordinoima tehovalvonta pyritään tekemään aina yhteistyössä osakaskuntien sekä myös Metsähallituksen kanssa. Valvontakäynneille on lähtökohtaisesti hyvä ottaa mukaan kyseisen vesialueen omistajan edustaja. Lisäksi erityisesti kalastusoppaiden ja kaupallisen kalastuksen suhteen valvonnan ja alueellisten ELY-keskusten välillä on syytä pitää hyvä keskusteluyhteys.

2.3. Uhanalaisten lajien korvausarvot

Uhanalaisille kalalajeille säädettiin kalastuslain (379/2015) 119 §:n (menettämisseuraamus) nojalla korvausarvot, jotka tulivat voimaan 17.5.2019 (Taulukko 1). Korvausarvot säädettiin Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella, josta on löydettävissä myös muut, kuin alla olevassa taulukossa esitetyt korvausarvot. Korvausarvo tuomitaan menetettäväksi valtiolle, jos on **ottanut saaliiksi** uhanalaisen kalalajin, joka on

- 1) pyydetty kielletyllä kalastustavalla, pyyntimenetelmällä tai kalastusvälineellä
- 2) pyydetty alueelta, jolla kalastus on kielletty tai sitä on rajoitettu
- 3) pyydetty rahoitusaikana
- 4) ali- tai ylimittainen (kaloille voidaan säätää paikallisesti lakisääteistä tiukemmat pyyntimitat).

Menettämisseuraamus koskee siis vain saaliiksi otettuja, uhanalaisia kalalajeja, joille kalastusasetuksessa korvausarvo on erikseen määritetty. Pyydykseen jäänyt uhanalainen tai ali-/ylimittainen kala tulee aina vapauttaa välittömästi elävänä tai kuolleena.

Etelä- ja Keski-Päijänteen kalatalousalueella erityistä huomiota tulee kiinnittää rasvaevälliseen taimeneen, joka on kokonaan rauhoitettu. Nämä taimenet tulee siis aina vapauttaa ja jokaisesta saaliiksi otetusta yksilöstä tehdään rikosilmoitus, mikäli sellainen valvonnan yhteydessä tavataan. Rasvaeväleikattujen taimenten ja järvilohien kohdalla korvausarvot tulevat kyseeseen aina, jos yllä luetelluista kohdista 1-4 joku täyttyy. Lisäksi on hyvä huomata ankeriaan rauhoitusaika 1.10.-31.1. Tällöin ankeriaan saaliiksi ottaminen on kiellettyä.

Taulukko 1. Etelä- ja Keski-Päijänteen kalatalousaluetta koskevat kalalajien korvausarvot.

Laji	Korvausarvo
Taimen (rasvaevällinen) (leveyspiirin 67 eteläpuolella)	2440 €
Taimen (rasvaeväleikattu) (leveyspiirin 67 eteläpuolella)	260 €
Järvilohi (muualla kuin Vuoksen ja Hiitolanjoen vesistöissä)	280 €
Harjus (leveyspiirin 67 eteläpuolella)	300 €
Ankerias	3510 €
Nahkiainen	100 €
Jokirapu	50 €

2.4. Valvonnan määrä ja tarpeet

Kalatalousalueen (ent. kalastusalue) ns. tehovalvonnan määrä on vuositasolla ollut n. 60-100 h. Valvonnan kokemusten perusteella määrää voisi lisätäkin, koska erityisesti vapakalastajat ja satunnaiset pyydyskalastajat, joilla puutteita luissa ja muissa käytännöissä on tyypillisesti enemmän, tapaavat valvojia järvellä vain harvoin. Alueen teettämää valvontaa olisi siis pyrittävä tekemään vuositasolla mielellään n. 100 h tai enemmän. Lisäksi, mikäli erityiskohteilla (lähinnä virtavedet) ilmenee ongelmia, kuten toistuvaa salakalastusta tai muuta sääntöjen noudattamattomuutta, niiden valvontaan olisi tarpeen panostaa erikseen. Osakaskuntien oma valvonta on niin hajallaan ja vaihtelevaa, että sen määrän arviointi on käytännössä mahdotonta. Osakaskuntien valvontaa olisi syytä lisätä, mutta koska suuri osa osakaskunnista ei maksa valvojilleen suoritetusta valvonnasta, ei valvojilta ole yleensä voitu varsinaisesti vaatia aktiivisuutta. Valvojille on joissain tapauksissa annettu korvauksena kalastuslupia tai maksettu pieni valvontakäyntikohtainen korvaus.

3. Toteutus Etelä- ja Keski-Päijänteen kalatalousalueella

3.1. Päijänne

Valvonta pyritään toteuttamaan Päijänteellä niin, että kalatalousalueen koordinoimat tehostetut käynnit kohdennetaan kauden alkuun ja sen jälkeen tietyille alueille tärkeimpien pyyntimuotojen mukaisesti. Valvontaa tullaan kohdistamaan aiempia vuosia enemmän virtavesikohteisiin ja Päijänteen uisteluun. Erityisesti virtavesikohteiden valvontaa tehdään läpi kauden. Osakaskuntien omaa valvontaa tulisi suorittaa myös kalatalousalueen valvojien käyntien välissä. Tärkeimmät sesongit Etelä- ja Keski-Päijänteellä on esitetty taulukossa 2.

Taulukko 2. Etelä- ja Keski-Päijänteen kalastuksenvalvonnan kannalta tärkeimmät sesongit ja niiden erityispiirteet.

Sesonki	Valvonnan painopisteet	Valvonnassa huomattavaa
1. Avovesikauden alku	Pyydysten merkintä ja luvat, vapakalastus	Tiedotus ja ohjeistus erityisesti, jos säännöissä muutoksia Huomautus ja neuvonta epäselvissä tai lievissä tapauksissa
2. Ravustuskauden alku	Erityisesti rapumertojan luvat ja merkintä	Luvattomat pyydykset otetaan talteen, ellei osakaskuntien kanssa sovita muuta
3. Syksy	Vapakalastus (vetouistelu), ravustuskauden päätyminen	Vapakalastus lähinnä viikonloppuisin, huomio yhteislupien sääntöihin ja valtion kalastonhoitomaksuun

Kalatalousalueen valvontakäynnit pyritään tekemään osakaskuntien valvojien tai muiden edustajien kanssa. Mukana olevalla osakaskunnan edustajalla ei välttämättä tarvitse olla kalastuksenvalvojan valtuuksia.

3.2. Erityiskohteet

Erityislupa- ja monet rauhoitusalueet ovat valvonnan osalta pitkälti osakaskuntien oman valvonnan varassa. Kalatalousalueen koordinoimaa valvontaa tulee kuitenkin tehdä keskeisimmillä kohteilla ja erityisesti, mikäli ongelmia ilmenee. Tärkeimmillä koskilla ja koskireiteillä tulisi tehdä valvontaiskuja läpi vuoden, mutta erityisesti syysrauhoituksen aikana. Kalatalousalueen valvojat osallistuvat kohteiden valvontaan myös ongelmatapauksissa tai osakaskuntien erillisestä pyynnöstä. Keskeisimmät erityiskohteet on esitetty taulukossa 3.

Taulukko 3. Etelä- ja Keski-Päijänteen kalatalousalueen keskeisimmät virtavesikohteet ja niiden valvonnan erityispiirteet.

Kohde	Valvonnan painopisteet	Valvonnassa huomattavaa
Vääksynjoki	Kaikki kalastus Taimenen kutuaika	Kaikki kalastus kielletty ympäri vuoden Joen alaosassa lapsille tarkoitettu ENSKALA-onkipaikka
Arvajan reitti	Erityisluvut Rauhoitusaika 1.9.-31.11.	Lupia myydään Hassinkoskille, muut rauhoitettu
Tainionvirta	Virtaan erityisluvut Rauhoitusaika 1.9.-31.11.	Virtaan osakaskunnalla kalastukseen poikkeuslupia, jotka voivat muuttua.
Arrakosken reitti	Kaikki kalastus	Arrakosken kalatietä koskeva rauhoitus (200m ala- ja ylä- virtaan)

3.3. Keskikokoiset järvet

Keskikokoisten järvien valvonta on pääasiassa osakaskuntien omien valvojien varassa. Kalatalousalueen valvontaa voidaan kohdistaa enintään kerran kaudessa tai osakaskuntien itse niin halutessa ainakin taulukossa 4 mainituille järville.

Taulukko 4. Etelä- ja Keski-Päijänteen keskikokoisia järviä, joilla valvontaan on tarvetta ja niiden erityispiirteet.

Kohde	Valvonnan painopisteet	Valvonnassa huomattavaa
Urajärvi	Muikun verkkokalastus Viehekalastus	Järveen on istutettu taimenta, jota tavoitellaan istutusten jälkeisinä vuosina

Lummenne	Verkkokalastuksen solmuvälit ja luvat	Mahdollisesti muuttuvat solmuvälit Järven länsiosassa kohteena hauki/kuha, itäosassa siika
Isojärvi	Pyydysten merkintä ja luvat	Luonnonvaraisen taimenkannan suojelunäkökulma (Arvajan reitti)
Nuoramoisjärvi	Kuhan verkkokalastus Viehekalastuksen luvat	Alueellisesti suosittu kuhajärvi – runsas pyynti myös vapavälineillä

Kalatalousalueen valvontakäyntien ajankohta sovitaan aina erikseen. Valvonnassa pyritään käyttämään paikallisten veneitä.

3.4. Osakaskuntien oma valvonta

Jotta valvonnan teho säilyisi läpi kauden, tulee myös osakaskuntien omien valvojien harjoittaa omaehtoista valvontaa. Rutiinia ja neuvoja valvontaan osakaskuntien valvojat saavat osallistumalla kalatalousalueen valvontakäynneille tai kysymällä neuvoa alueen valvojilta ja Hämeen kalatalouskeskukselta. Ongelmatilanteissa on myös suositeltavaa ottaa yhteyttä edellä mainittuihin tahoihin.

Eryteisesti oman osakaskunnan vesillä valvontaa tehdessä tulee kiinnittää huomiota toiminnan esteellisyyteen. Läheisten pyydyksiin tai kalastukseen ei valvoja saa hallintolain mukaan puuttua. Suositeltavaa olisikin, että valvonnassa on mukana aina vähintään 2 valvojaa. Vaihtoehtoisesti estynyt valvoja voi myös ottaa yhteyttä kalatalousalueen valvojiin.

Kuten jo johdannossa mainittiin, olisi hyödyllistä sopia myös osakaskuntien rajat ylittävää valvontaa. Toisinsanottuna yksittäisille valvojille olisi saatava valtuutus valvontaan useamman osakaskunnan alueelle. Tämä helpottaisi tilannetta erityisesti alueilla, joilla valvojista on puutetta.

4. Valvojan vaatimukset

Kalastuksen valvojiksi voidaan valtuuttaa vain kalastuksenvalvojan kokeen läpäisseitä henkilöitä, joilla on kalastuksenvalvojan kortti. Valvojiksi tulee valita rauhalliseen käytökseen ja asiakaspalveluun taipuvaisia henkilöitä. Liiallinen virkaintoisuus voi kääntää yleisön asenteet kalastuksenvalvontaa vastaan. Kaikki valvontatilanteet ovat asiakaspalvelutilanteita ja niissä toimitaan ystävällisesti ja maltillisesti. Mikäli valvoja ei valtuuksiensa puitteissa pysty asiaa käsittelemään, on otettava yhteys poliisiin. Vesillä liikuttaessa tärkein tekijä on aina oma ja muiden turvallisuus, eikä valvonnan takia kenenkään tule näitä vaarantaa.